Informatiefiche: Vormingen rond AI en inclusies

Wat?

Artificiële intelligentie (AI) wordt steeds vaker gebruikt in het hoger onderwijs, maar de manier waarop studenten en medewerkers ermee omgaan, is vaak zelfgestuurd en weinig ondersteund. Hierdoor ontstaat een kloof tussen gebruik en begeleiding.

Vorming en ondersteuning zijn essentieel om die kloof te verkleinen. Ze maken het mogelijk om AI niet alleen efficiënt, maar ook kritisch, verantwoord en inclusief te gebruiken. Zonder gerichte vorming dreigt AI bestaande ongelijkheden te versterken, bijvoorbeeld door verschillen in toegang, vaardigheden of zelfvertrouwen. Vormingen rond AI en inclusie zijn daarom een sleutelhefboom om beleid, onderwijspraktijk en studentenbegeleiding op elkaar af te stemmen, en inclusieve implementatie mogelijk te maken.

Waarom en voor wie?

Deze fiche is bedoeld voor beleidsmakers, lesgevers, studentenbegeleiders en andere medewerkers in het hoger onderwijs die:

- Vormingen rond AI willen ontwikkelen, organiseren of verbeteren
- AI-gebruik binnen hun context beter willen ondersteunen
- Ongelijkheden in AI-gebruik willen herkennen en actief aanpakken

De fiche start met enkele kerninzichten over de kloof tussen AI-gebruik en ondersteuning. Daarna volgen concrete principes en aanpakken om vorming doelgericht en haalbaar te organiseren. Tot slot worden valkuilen en alternatieven besproken.

Facts and figures

Onderzoek uit Vlaanderen is nog beperkt, maar internationale studies geven al een duidelijk beeld van de discrepantie tussen AI-gebruik en ondersteuning.

Beperkte vorming voor **medewerkers**

- Ongeveer één op de drie lesgevers gebruikt AI[1]
- Slechts een klein aandeel krijgt toegang tot professionalisering
- Veel lesgevers rapporteren beperkte vaardigheden en vertrouwen[2]

Dit wijst op een **nood aan structurele capaciteitsopbouw**.

Kloof tussen gebruik en begeleiding bij **studenten**

- In sommige landen gebruikt 92% van de studenten AI[3]
- Slechts 36% kreeg vorming via de instelling[4]
- Minder dan één op de drie voelt zich aangemoedigd om AI tijdens hun studies te gebruiken[5].

AI-gebruik gebeurt dus vaak zonder duidelijke richtlijnen of ondersteuning.

Ongelijkheden in gebruik

Niet alle studenten gebruiken AI op dezelfde manier door verschillen in toegang, vaardigheden en context

- Socio-economische verschillen zijn groot
- 97% van de huishoudens in de hoogste inkomensgroep heeft breedbandinternet, tegenover 74% in de laagste[6], wat een impact heeft op efficiëntie in AI-gebruik
- Studenten uit lagere socio-economische groepen gebruiken AI minder voor complexe taken, zoals structureren en synthetiseren[7]

1 (OECD, Results from TALIS 2024. The State of Teaching, 2025)
2 (OECD, Results from TALIS 2024. The State of Teaching, 2025)
3 (Freeman, 2025)
4 (Freeman, 2025)
5 (Freeman, 2025)
6 (OECD, 21st Century Readers. Developing Liteacy Skills in a Digital World, 2021)
7 (Freeman, 2025) (Zhang, Rice, & Wang, 2024)

  - Hogere socio-economische status hangt samen met hogere AI-geletterdheid en toegang tot betere tools[8].
- Genderverschillen zijn zichtbaar
- Mannelijke studenten gebruiken AI gemiddeld 14% vaker[9]
  - Vrouwelijke studenten rapporteren vaker minder vertrouwen in hun AI-vaardigheden[10]
- Studenten met functiebeperkingen ondervinden extra drempels
  - Beperkte compatibiliteit met ondersteunende technologie[11]
- Taal vormt een bijkomende drempel
- AI werkt beter in het Engels en grote talen, en is daardoor minder bruikbaar voor studenten die nood hebben aan vertaling of taalondersteuning[12]

Gerichte vorming is nodig om deze verschillen te verkleinen.

Algemene principes voor effectieve vorming

- **Vertrek vanuit de kloof tussen gebruik en begeleiding:** richt de vorming op situaties waarin studenten en medewerkers vandaag al AI gebruiken zónder duidelijke ondersteuning. Werk dus vanuit concrete vragen en onzekerheden.
- **Kort en rolgericht:** Werk met een basismodule voor iedereen, en korte modules per rol. Zo sluit de inhoud beter aan bij de praktijk en verhoogt de toepasbaarheid. Vermijd één grote sessie voor alle doelgroepen.
- **Productgericht:** Zorg ervoor dat elke sessie eindigt met een bruikbaar product, bijvoorbeeld een sjabloon, checklist, voorbeeldtekst of werkafspraak.

8 (Freeman, 2025) (Zhang, Rice, & Wang, 2024)
9 (Freeman, 2025)
10 (Russo, et al., 2025)
11 (Zhao, Cox, & Xuanning, 2025)
12 (UNESCO, Guidance for Generative AI in Education and Research, 2023)

- **Inclusie als vaste toets:** Neem inclusie mee in elke oefening via vaste vragen: voor wie werkt dit, wie kan uitgesloten worden, welke aannames spelen mee, welke alternatieve route is er.
- **Werk met eigen materiaal**: Gebruik opdrachten, procedureteksten, e-mails, casussen en tools uit de eigen instelling, opleiding of dienst.
- **Voorzie opvolging en vertaling naar de opleiding:** Eenmalige vorming volstaat niet. Maak ruimte voor communities of practice en peer learning zodat collega's en studenten praktijken kunnen delen, contextualiseren, testen, bijsturen.
- **Gebruik vorming als signaalbron:** Bundel vragen en knelpunten uit vormingen om beleid, communicatie en toolkeuzes te verbeteren.

Vorming en ondersteuning per doelgroep

Beleidsmakers

Doel

Zorgen dat AI-beleid uitvoerbaar wordt in opleidingen en diensten, met expliciete aandacht voor inclusie, toegankelijkheid en gelijke toegang.

Tips

- Organiseer een **korte beleidsworkshop rond specifieke thema's**, zoals bijvoorbeeld een chatbot voor studentenvragen of een AI-tool in de leeromgeving. Laat deelnemers beslissen via een vaste toets waar ze verder aan zullen werken: inclusie, toegankelijkheid, data, menselijke supervisie en evaluatie.
- Voorzie **instellingsbrede sjablonen** die opleidingen ontzorgen: inclusietoets, pilootfiche, standaardcommunicatie naar studenten, voorbeeldformuleringen voor transparantie.

- Richt **communities of practice** op voor implementatie-verantwoordelijken (onderwijsbeleid, inclusie, ICT, privacy, studentenondersteuning) met een vast ritme en een duidelijke feedbackloop naar beleid.
- Maak het werk van **'trekkers' of 'advocates'** zichtbaar door tijd en erkenning te geven en hun voorbeelden te bundelen in een centrale bibliotheek.

Lesgevers

Doel

Lesgevers helpen om AI inclusief te integreren in les, opdrachten en evaluatie, met minimale extra werklast en duidelijke verwachtingen voor studenten.

Tips

- **Atelier "AI-afspraken per opdracht"**: lesgevers brengen één opdracht mee en formuleren ter plekke wat mag, niet mag en hoe studenten AI-gebruik vermelden.
- **Atelier "toegankelijk lesmateriaal"**: werk met ingebouwde toegankelijkheidsfuncties in reeds gebruikte platformen en laat AI helpen met heldere taal, woordenlijst of stappenplan.
- Voorzie één **standaard werkvorm om AI kritisch te gebruiken** in de les: AI antwoord vergelijken met cursusmateriaal en fouten of hiaten bespreken.
- Organiseer **peer review** binnen de opleiding: collega's bekijken elkaars opdrachtteksten, rubrics en AI-afspraken op helderheid en fairness.

Studentenbegeleiders

Doel

Begeleiding toegankelijker en consistenter maken, routine ontlasten en menselijk oordeel bewaken in complexe situaties.

Concrete tips

- **Atelier "begrijpelijke communicatie"**: proceduremail herschrijven in heldere taal, met korte en lange versie en een vaste structuur.
- **Praktijksessie "triage en opvolging"**: oefen met casussen en leg teamafspraken vast over wat routine is en door AI ondersteund kan worden, en wat altijd menselijk opgevolgd wordt.
- Bouw een **sjablonenbibliotheek** voor opvolging: intake, no show, heropstart, reminders, doorverwijzing, met telkens een korte inclusiecheck.
- Zet **peer learning** op: maandelijks delen welke vragen pieken, waar studenten vastlopen en welke informatie onduidelijk is, en dit terugkoppelen naar opleiding of beleid.
- **Integreer AI-geletterdheid in studievaardigheidsbegeleiding** met toegelaten gebruik en een vaste controle routine

Studenten

Doel

Studenten ondersteunen om AI veilig, kritisch en toegelaten te gebruiken voor studeerbaarheid, zonder dat toegang of voorkennis bepaalt wie voordeel haalt.

Concrete tips

- **Korte startmodule**: wat mag, wat niet, hoe controleer je output, waar vind je hulp. Koppel dit aan concrete studietaken.

- **Ingebedde oefening in vakken**: AI antwoord vergelijken met bronmateriaal en fouten of ontbrekende nuance markeren.
- **Peer learning** via coaching of studievaardigheidssessies: studenten bespreken prompts, strategieën en controle routine in kleine groepen.
- **Centrale wegwijzer**: één pagina met basisregels, privacy tips, ondersteunende tools en contactpunten.
- Korte **themasessies** waar nodig: privacy, taalondersteuning, AI in groepswerk, AI bij examenvoorbereiding.

Veel voorkomende valkuilen

Te toolgerichte vorming en ondersteuning

Vormingen blijven soms hangen in demonstraties van tools, knoppen en features. Deelnemers leren dan vooral wat een tool kan, maar niet wanneer je die verantwoord en inclusief inzet. Inclusie blijft impliciet; er is weinig transfer naar lespraktijk of begeleiding omdat deelnemers geen concrete beslissingen leren nemen.

Alternatieven die beter werken

- **Werk vanuit taken en drempels in plaats van vanuit tools.** Vertrek bijvoorbeeld van “studenten begrijpen de instructies niet” of “de proceduremail is te complex”. Toon pas daarna welke functies of AI daarbij kan helpen.
- Laat **elke sessie eindigen met een bruikbaar product**, zoals een opdrachtparagraaf over AI-gebruik, een checklist of een herwerkte proceduretekst.
- Maak **inclusie een vaste** toets in elke oefening; voor wie werkt dit, wie kan uitgesloten worden, welk alternatief is er.

Eén sessie voor iedereen

Wanneer één training voor alle rollen wordt georganiseerd, blijft de inhoud noodgedwongen algemeen. Lectoren, begeleiders, ICT en beleidsmedewerkers herkennen hun praktijk niet, en studenten krijgen vaak te abstracte boodschappen. Daardoor vermindert de relevantie, en wordt de vorming ervaren als bijkomende belasting.

Alternatieven die beter werken

- Werk met een **basismodule en rolmodules**. De basismodule focust op gemeenschappelijke taal, rolmodules ondersteuning toepassing.
- Gebruik dezelfde kernstructuur per rol: doel, typische situaties, grenzen, voorbeeldformat.
- Organiseer korte sessies van 45 tot 60 minuten per rol in plaats van één lange sessie.
- Voorzie varianten binnen één rol, bijvoorbeeld een startmodule en een verdiepingssessie.

Geen opvolging

Een eenmalige sessie leidt zelden tot blijvende verandering. Zonder herhaling, voorbeelden, sjablonen en ondersteuning vallen mensen terug in oude gewoontes. In AI-context wordt dat versterkt doordat tools en afspraken snel veranderen.

Alternatieven die beter werken

- Voorzie **sjablonen en voorbeeldteksten** die meteen herbruikbaar zijn. Bijvoorbeeld standaardparagrafen voor opdrachten, communicatieformats, of triagekaarten.
- Plan een kort **terugkommoment** na 3 tot 4 weken: wat werkte, wat niet, wat moet aangepast worden.

- Werk met **peer review**: laat collega's en studenten elkaars werk, opdrachtteksten, mails of afspraken nakijken op helderheid en inclusie.
- Richt een **laagdrempelige helpstructuur** in: een centraal aanspreekpunt, een korte FAQ of hotline
- Gebruik **microlearning**: korte herhalingsmodules van 10 tot 15 minuten rond één vaardigheid, zoals output controleren of transparantie communiceren.

Geen vertaalslag naar opleidingen en diensten.

Goede instellingsrichtlijnen blijven abstract als opleidingen en dienste ze niet vertalen naar hun eigen context. Er is een risico dat er in die situaties tegenstrijdige praktijken tussen opleidingen of teams ontstaan. Zo zijn studenten afhankelijk van de toevallige keuzes van de docent. Zonder specifieke vertaling blijft inclusie vaak een intentie, geen praktijk.

Alternatieven die beter werken

- Start **communities of practice** per opleiding of cluster van opleidingen, met korte maandelijkse sessies.
- Gebruik peer learning als kernwerkvorm: twee collega's tonen telkens een concrete toepassing, inclusief wat misliep.
- Bouw een **gedeelde bibliotheek** met lokale formats: opdrachtparagrafen, voorbeeldprompts, proceduremails, rubrics.
- Maak één **vertaalmoment verplicht**: elke opleiding of dienst legt vast hoe ze het instellingskader toepast in hun context, en deelt dit met studenten.
- Voorzie een eenvoudige **feedbackloop**: lokale knelpunten worden gebundeld en teruggekoppeld naar beleid, zodat centrale afspraken kunnen worden verduidelijkt of bijgestuurd.

Belangrijk om te onthouden

AI-gebruik in het hoger onderwijs evolueert sneller dan de ondersteuning die instellingen bieden. Vorming en ondersteuning zijn daarom essentieel om die kloof te verkleinen. Door in te zetten op gerichte, praktijkgerichte en inclusieve vormingen, kunnen instellingen ervoor zorgen dat AI niet leidt tot meer ongelijkheid, maar bijdraagt aan toegankelijker en rechtvaardiger onderwijs.

Referenties

De Marez, L., Georges, A., Sevenhant, R., & Devos, E. (2025). *Digimeter 2024. Digitale trends in Vlaanderen*. **https://www.imec.be/sites/default/files/2025-03/imec.digimeter-2024-rapport.pdf: Imec**.

Digisprong, K., & Kenniscentrum Data & Maatschappij. (2023). *Visietekst. Verantwoord Ai in the Vlaamse onderwijs. Een collaboratief proces van ontwikkeling tot gebruik*. Brussel: Departement Onderwijs en Vorming.

EU. (2016). *General Data Protection Regulation*. **https://gdpr.eu/: European Union**.

EU. (2019). *EU Green Deal*. **https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en: European Union**.

EU. (2022). *Ethical Guidelines on the Use of Artificial Intelligence (AI) and Data in Teaching and Learning for Educators*. Luxemburg: European Union.

EU. (2024). *The EU AI Act*. **https://artificialintelligenceact.eu/ai-act-explorer/: European Union**.

European Commission. (2021). *Digital Education Action Plan 2021-2027. Unlocking Europe's Digital Potential*. **https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions: European Commission**.

Freeman, J. (2025). *Student Generative AI Survey 2025*. HEPI Policy Note 61. Oxford: Higher Education Policy Institute.

Garzón, J., Patiño, E., & Marulanda, C. (2025). Systematic Review of Artificial Intelligence in Education: Trends, Benefits, and Challenges. *Multimodal Technologies and Interaction*.

Khan, H. (2021). *Types of AI*. Hanoi: University of Science and Technology.

KU Leuven. (2025). *Verantwoord gebruik van generatieve artificiële intelligentie*. **https://www.kuleuven.be/genai: KU Leuven**.

Melo-López, V.-A., Basantes-Andrade, A., Gudiño-Mejía, C.-B., & Hernández-Martínez, E. (2025). The Impact of Artificial Intelligence on Inclusive Education: A Systematic Review. *Education Sciences*.

Møgelvang, A., Bjelland, C., Grassini, S., & Ludvigsen, K. (2024). Gender Differences in the Use of Generative ArtificialIntelligence Chatbots in Higher Education: Characteristics. *Education Science*.

OECD. (2019). *Artificial Intelligence in Society*. **https://www.oecd.org/en/publications/artificial-intelligence-in-society_eedfee77-en.html: OECD**.

OECD. (2021). *21st Century Readers. Developing Liteacy Skills in a Digital World. Parijs*: OECD.

OECD. (2022). *Measuring the Environmental Impacts of Artificial Intelligence Compute and Applications. The AI Footprint*. **https://www.oecd.org/en/publications/measuring-the-environmental-impacts-of-artificial-intelligence-compute-and-applications_7babf571-en.html: OECD**.

OECD. (2024). *The Potential Impact of Artificial Intelligence on Equity and Inclusion in Education*. Parijs: OECD.

OECD. (2025). *Leveraging Artificial Intelligence to Support Students with Special Education Needs*. **https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/09/leveraging-artificial-intelligence-to-support-students-with-special-education-needs_ebc80fc8/1e3dffa9-en.pdf?utm_source=chatgpt.com: OECD**.

OECD. (2025). *Results from TALIS 2024. The State of Teaching*. Parijs: OECD.

Ravsjel, D., Kerzic, D., Tomazevic, N., Umek, L., Brezovar, N., Lahad, N. A., & al, e. (2025). *Higher Education Students' Perceptions of ChatGPT: A Global Study of Early Reactions*. **https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0315011: PLOS One**.

Russo, C., Romano, L., Clemente, D., Lacovone, L., Gladwin, T. E., & Panno, A. (2025). Gender differences in artificial intelligence: the role of artificial intelligence anxiety. *Frontiers Psychology*.

Shaw, C., Brennan, D., Martin, S., Jason, N., & Fox, K. a. (2023). *GenAI in Higher Education: Fall 2023 Update. Time for Class Study*. **https://tytonpartners.com/app/uploads/2023/10/GenAI-IN-HIGHER-EDUCATION-FALL-2023-UPDATE-TIME-FOR-CLASS-STUDY.pdf: Tyton**.

UCLL. (2025). *GenAi in UCLL*. GenAI in UCLL: UCLL Hogeschool.

UN. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. **https://www.internationaldisabilityalliance.org/resources/convention-rights-persons-disabilities: United Nations**.

UNESCO. (2019). *Bejing Consensus on Artificial Intelligence in Education*. Parijs: UNESCO.

UNESCO. (2021). *AI and Education. Guidance for Policy-makers*. Parijs: UNESCO.

UNESCO. (2021). *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*. Parijs: UNESCO.

UNESCO. (2023). *Guidance for Generative AI in Education and Research*. Parijs: UNESCO.

Vlaamse minister van Economie Innovatie Werk Sociale Economie en Landbouw. (2024). *Vlaams Beleidsplan Artificiële Intelligentie 2024-2028. Onderzoeksprogramma AI-Werkjaar 2024. Bisnota aan de Vlaamse Regering*. **https://www.flandersai.be/en/beleidsplan-artificiele-intelligentie: Vlaamse Regering**.

Vlaamse Regering. (2007). *Protocol tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeen-schapscommissie ten gunste.* **https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1021259.html?utm_source=chatgpt.com: Vlaamse Regering**.

Vlaamse Regering. (2008). *Decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.* **https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1017082.html: Vlaamse Regering**.

VUB. (2025). *Verantwoord gebruik van generatieve AI: Richtlijnen voor studenten.* **https://www.vub.be/sites/default/files/2025-02/2025_Reglementen_Gebruik_van_Generatieve_AI_NL_ENG.pdf: Vrije Universiteit Brussel**.

Whittaker, M., Alper, M., Bennett, C. L., Hendren, S., Kaziunas, L., Mills, . . . Myers West, S. (2019). *Disability, Bias, and AI.* AINow.

Yang, K., Raković, M., Gašević, D., & Chen, G. (2025). *Does the Prompt-Based Large Language Model Recognize Students' Demographics and Introduce Bias in Essay Scoring? Conference Paper.* Artificial Intelligence in Education (AIED).

Zhang, C., Rice, R. E., & Wang, L. (2024). College Students' Literacy, ChatGPT Activities, Educational Outcomes and Trust from a Digital Divide Perspective. *New Media & Society.*

Zhao, X., Cox, A. X., & Xuanning, C. (2025). The Use of Generative AI by Students with Disabilities in Higher Education. *The Internet and Higher Education.*